

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΤΡΙΤΗ 07 ΙΟΥΝΙΟΥ 2005

ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Α. Μετάφραση

Γιατί μας διακρίνει, βέβαια, και αυτό το ξεχωριστό, ώστε να τολμάμε οι ίδιοι να υπολογίζουμε με ακρίβεια τις συνέπειες για όσα θα επιχειρήσουμε· ενώ αντίθετα στους άλλους η άγνοια προκαλεί αλόγιστο θάρρος, η σκέψη όμως δειλία. Δίκαια, όμως, θα μπορούσαν να θεωρηθούν δυνατοί στην ψυχή εκείνοι που αν και γνωρίζουν με πολύ μεγάλη σαφήνεια και τους κινδύνους του πολέμου και τις απολαύσεις της ειρήνης, κι όμως δεν προσπαθούν να αποφύγουν τους κινδύνους. Και όσον αφορά την ευεργετική διάθεση, διαφέρουμε από τους πολλούς· γιατί αποκτάμε φίλους όχι ευεργετούμενοι, αλλά ευεργετώντας. Είναι όμως πιο σταθερός φίλος ο ευεργέτης, εφόσον επιδιώκει να παραμένει η ευγνωμοσύνη του ευεργετημένου με τη συμπάθεια που δείχνει σ' αυτόν· ο ευεργετημένος, όμως, είναι πιο απρόθυμος, επειδή γνωρίζει ότι θα ανταποδώσει την ευεργεσία, όχι για να του χρωστούν ευγνωμοσύνη, αλλά για εξόφληση του χρέους. Και μόνοι (εμείς) ωφελούμε χωρίς φόβο κάποιον, όχι τόσο από υπολογισμό του συμφέροντός μας, παρά από πίστη στο φιλελεύθερο φρόνημά μας.

B1.

Η προσέγγιση των εννοιών «λόγια-έργα» αποτελούσε κοινό τόπο στην αρχαία ελληνική γραμματεία, στα πλαίσια της οποίας η δεύτερη κατά σειρά έννοια προβαλλόταν συνήθως ως η πιο σημαντική. Ακόμη και στην αρχή του συγκεκριμένου ρητορικού λόγου ο ίδιος ο ομιλητής προέβαλε αντίστοιχα τις εν λόγω έννοιες, όταν θέλησε να εκφράσει το βαρυσήμαντο έργο των νεκρών και την ένδεια των λόγων απέναντι σ' αυτά.

Στο συγκεκριμένο όμως χωρίο «φιλοκαλοῦμεν... ἔλθειν» ο Περικλής προβαίνει σε μια 'διόρθωση', καθώς αντιστρέφει τους όρους. Κατ' αυτόν, λοιπόν, τον τρόπο, ο «λόγος» με τη σημασία «λόγια», «λογική», «ανάλυση», «γνώση» παρουσιάζεται υπερτιμημένος σε σχέση με τη δράση.

Αρχικά, αυτή η ανατροπή γίνεται φανερή όταν ο Περικλής επικαλείται την αγάπη των Αθηναίων προς την αισθητική και τη θεωρητική έρευνα, την οποία είχαν κληρονομήσει από τους Ίωνες, αποδεικνύοντας μια ανθρωπιστική προσέγγιση των δεδομένων, όπου ο λόγος διαδραματίζει τον πρώτο ρόλο, καθώς με αυτόν και μόνο το άτομο μπορεί να διεισδύσει στην ουσία της γνώσης. Στη συνέχεια ο λόγος παρουσιάζεται και ως μέσο εκδήλωσης και ευρύτερα κοινοποίησης διαφόρων ατομικών προβλημάτων, όπως της φτώχειας, με συνέπεια την αντιμετώπιση αυτών και τη βελτίωση της ζωής του ανθρώπου.

Επιπλέον, η ίδια έννοια καλείται να διαμορφώσει κατά ένα μεγάλο μέρος τα δεδομένα της κοινωνικής-πολιτικής ζωής καθώς βοηθά το άτομο-πολίτη να ενημερωθεί σχετικά με τα κοινωνικοπολιτικά δρώμενα και να συμμετάσχει αντίστοιχα σ' αυτά. Η απαραίτητη, μάλιστα, παρουσία και η

συμμετοχή του Αθηναίου πολίτη μέσω του λόγου επικυρώνεται και από την απόδοση αυστηρής τιμωρίας στο μη μετέχοντα, που δεν ήταν άλλη από τη στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων (άτιμία). Συνεχίζοντας το λόγο του, ο ρήτορας επικαλείται την απαραίτητη θεωρητική προσέγγιση των ζητημάτων, δηλαδή το διάλογο, καθώς μέσω αυτού οι Αθηναίοι μπορούσαν να ενημερωθούν εξονυχιστικά για όλες τις πτυχές των εγχειρημάτων που κάθε φορά προγραμμάτιζαν (πολεμικών, πολιτικών, κοινωνικών κ.ά.). Όλα αυτά, φυσικά, λάμβαναν χώρα στον κατεξοχήν δημοκρατικό θεσμό της αθηναϊκής πολιτείας, την εκκλησία του δήμου, όπου ο κάθε πολίτης είχε τη δυνατότητα να καταθέσει κάθε του σκέψη, συμβάλλοντας στη λήψη των κατάλληλων αποφάσεων και κατ' επέκταση στην ευημερία του συνόλου.

B2.

Ο ρήτορας, αφού απέδειξε ότι οι Αθηναίοι μπορούν ν' αποτελέσουν πρότυπο πολιτικής οργάνωσης και νοοτροπίας για κάθε κοινωνία, εφ' όσον κατάφεραν να υλοποιήσουν το υψηλό επικό ιδεώδες του τέλειου ήρωα, που ήταν «μύθων τε ρήτηρ ἔργων τε πρηκτήρ», ορίζει την έννοια της ανδρείας σε αντίθεση με την κοινή άποψη των άλλων Ελλήνων.

Η αγωγή και η νοοτροπία των Αθηναίων κάνουν τους Αθηναίους να ξεχωρίζουν από τους άλλους όχι μόνο στα πολιτικά, αλλά και σε κάθε δραστηριότητα που απαιτεί έλλογη αποφασιστικότητα και τόλμη. Επειδή γνωρίζουν από την πολιτική τους εμπειρία το συνδυασμό λόγων-έργων, τολμούν να τον εφαρμόσουν σε κάθε επιχείρησή τους

(τολμᾶν ἐκλογίζεσθαι περὶ ὧν ἐπιχειρήσομεν). Το ευεργετικό αποτέλεσμα αυτού του συνδυασμού είναι η συνειδητή ανδρεία των Αθηναίων. Μια ανδρεία που στηρίζεται στην προκαταβολική ενημέρωση και μελέτη για κάθε εγχείρημα και επομένως στην επίγνωση των δυσκολιών, των πιθανοτήτων επιτυχίας και αποτυχίας (τά τε δεινά καὶ τὰ ἡδέα γινώσκοντες). Οι υπόλοιποι άνθρωποι που αδυνατούν να επιτύχουν το συνδυασμό σκέψης και τόλμης, η άγνοια των πραγμάτων τους οδηγεί σε υπερβολικό και αδικαιολόγητο θάρρος, δηλαδή στο θράσος (ἀμαθία θράσος φέρει). Αντίθετα, όταν σκεφτούν, οι δυσκολίες και οι κίνδυνοι τους αποθαρρύνουν από τη δράση (λογισμός ὄκνον φέρει).

Μ' αυτόν τον τρόπο συνδέει ο ρήτορας τους «τρόπους» των Αθηναίων με την πολεμική τους συμπεριφορά, επισημαίνει ἔμμεσα τον παιδαγωγικό ρόλο του δημοκρατικού πολιτεύματος και τονίζει την ενσυνείδητη συμπεριφορά των πολιτών στον πόλεμο και την ειρήνη.

B3.

Η απάντηση βρίσκεται στο σχολικό εγχειρίδιο σελ. 14 στο χωρίο «Αν συγκρίνουμε μεγαλείο»

B4.

διαφεύγειν	φυγή, φοροφυγιάς
Μετέχοντα	συμμετοχή, σχεδόν
διαφερόντως	φορά, οισοφάγος
Χάριν	ευχαρίστηση, αχάριστος
εὐνοίας	διάνοια, ανόητος

Γ. Αδίδακτο κείμενο

Μετάφραση

Γιατί η πόλη σας έχει αυτό ως το μεγαλύτερο αγαθό, ότι δηλαδή έχει αποτελέσει παράδειγμα ωραίων πράξεων για τους Έλληνες γιατί όσο [η πόλη] είναι η πιο αρχαία (παλιά) από όλες ως προς το χρόνο, τόσο οι πρόγονοί μας έχουν διαφοροποιηθεί (ξεχωρίσει) από τους άλλους ανθρώπους ως προς την ανδρεία (αρετή). Γιατί επί της βασιλείας του Κόδρου, επειδή προέκυψε ακαρπία (έλλειψη γονιμότητας) στη χώρα τους, αποφάσισαν να εκστρατεύσουν εναντίον της πόλης μας και να διανείμουν τη χώρα αφού διώξουν-ξεσπιτώσουν τους προγόνους μας. Και πρώτα, αφού από τη μια έστειλαν [απεσταλμένους] στους Δελφούς, ρωτούσαν το θεό αν θα καταλάβουν την Αθήνα όταν από την άλλη ο θεός απάντησε σ' αυτούς ότι θα κυριεύσουν την πόλη εάν δε σκοτώσουν το βασιλιά των Αθηναίων {τον Κόδρο}, εκστράτευαν εναντίον της Αθήνας.

Γ2.α.

διενηνόχασιν	διοίσει
ἀποστείλαντες	ἀποστελοῦσι(ν)
ἐπηρώτων	ἐπερωτῶ /-ῶη
λήψονται	εἴληφας
ἀνελόντος	ἀνέλε

Γ2.β.

τοῦτο	οὗτοι
μέγιστον	μείζοσι(ν)
πασῶν	παντί
γενομένης	γενόμεναι
τόν βασιλέα	(ῶ) βασιλεῦ

Γ3.α.

- τῶν καλῶν: Ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο «ἔργων»
- παράδειγμα: κατηγορούμενο στο Υποκείμενο «ἡ πόλις» λόγω του συνδετικού ρήματος «γένονεν»
- ἀρετῆ: δοτική ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αναφοράς στο ρ. «διενηνόχασιν»
- ἐπί τήν πόλιν: επιρρηματικός εμπρόθετος προσδιορισμός της εχθρικής διάθεσης στο απρφ. «στρατεύειν»
- πρῶτον: επιρρηματικός προσδιορισμός της σειράς στη μτχ. «ἀποστείλαντες»
- αὐτοῖς: ἔμμεσο Αντικείμενο της μετοχής «ἀνελόντος»

Γ3.β.

Αναγνώριση Υποθετικού λόγου: είναι το προσδοκώμενο

- υπόθεση: ἐάν μή τόν βασιλέα τον Ἀθηναίων {Κόδρον} ἀποκτείνωσιν [ἐάν+ υποτακτική]
- απόδοση: Ὅτι τήν πόλιν αἰρήσουσιν [οριστική μέλλοντα]

Μετατροπή σε αόριστη επανάληψη στο παρόν & μέλλον :

- υπόθεση: ἐάν μή τόν βασιλέα τον Ἀθηναίων {Κόδρον} ἀποκτείνωσιν [ἐάν+ υποτακτική]
- απόδοση: Ὅτι τήν πόλιν αἰροῦσιν [οριστική ενεστώτα]